

AZ ANGOL SPORTSZELLEM VILÁGHÓDÍTÓ ÚTJA

A nagy sportversenyek őse a *görögök* olimpiai játéka volt, a küzdő sportoknak azt a részét, amelyet legközelebbi rokonságba lehetett hozni a cirkuszi játékokkal, századokon keresztül fejlesztették és ápták a *rómaiak*, az ógörög olimpiai gondolatot a *francia* Couber-tin báró ültette át a modern korba, az új sportszellem gyökerét mégis *Angliában* kell keresni. A verseny-sportok nagy része Angliából indult világhódító útra, Angliában készültek a sportok nagyrésztében ma is világszerte érvényben levő szabályok, angol sport-emberek szervezési buzgósága teremtette meg a sport-klubok mintapéldányait, a szövetségi szervezetek szabályai angol példák után igazodnak s a sportéletben világszerte megkövetelt fair play az angol sportéletben fejlődött ki példaadó tökéletességűvé. Tokióban, New-Yorkban, Moszkvában, Madridban és Timbuktaban *az angol sportember* példáját állítják a versenyző csemeték elé, előadásokat tartanak nekik, hogy az ellenfelet mindig meg kell becsülni és sohasem szabad ellenségnek tekinteni, meg kell tanulni szépen, fegyelmezetten, az úriember viselkedésének korlátai között győzni és ugyanígy veszíteni, elismerő szavakat találni győzőnek és legyőzötteknek ellenfele számára, óvakodni kell attól,

hogy az ellenfél testi épségét veszélyeztessék, versenybírói tévedésekből nem szabad tőkét és előnyt kovácsolni, véletlen hibákért nem megszegyenítő bocsánatot kérni.

Az angol sportszellem dicséretét hirdetik írásban, szóban és könyvekben világszerte, Isten háta mögé eldugott apró falvakban, ahová véletlenül jutott el a sportnak valamelyik gondosabb ápolás nélkül, minden más kultúrtevékenység számára terméketlen talajon is megélő fajtája, az angol közönség sportért és *csak a sportért*, nem a mindenáron való győzelemért lelkesedő tömegeinek példáját tárják a sportszellem magvetői a nézők elé.

A minta átalakul

A sportszellem elindult Angliából, megérkezett a világ minden országába és új színeket kapott az új környezetben. A világháború előtt ezek a helyi származású színek kevés kivétellel igen halvány formában jelentkeztek. Berlinben, Bécsben, Prágában, Budapesten, a skandináv államok fővárosaiban s azokban a világvárosokban, amelyek politikailag vagy gazdaságilag szorosabb összeköttetésben állottak Angliával, hosszú időn keresztül szüzi tisztaságban, minden nemzeti elem hozzáadása nélkül maradt meg az angol példa. Skandináviában a gazdasági viszonyok stabilitásából, rendezettségéből következett, hogy a sportban nem sokat törődtek a harci elemekkel, a sportnak úgyszólván minden fajtáját népi játéknak tekintették, amelynek jelentősége nem az elért sikerek, hanem azoknak a tömegeknek a nagysága szerint igazodott, amelyek egyik vagy másik sportot felkarolták, magukévá tették. Németországban a bismarcki nacionalizmus, amelynek II. Vilmos kormányzása adott világraszóló hangsúlyt, szinte megmagyarázhatatlanul, nagyon későn hatolt be a sportéletbe. Ausztria és Magyarország tömérdek

véletlen találkozása folytán közvetlen Angliából kapta meg a sportszerű játékok nagy részét, itt olyan társadalmi rétegek vették pártfogásukba a testi kultúra ápolását, amelyek büszkélkedni tudtak és büszkélkedni akartak azzal, hogy méltók az angol mesterekhez s valószínűleg ez a magyarázata, hogy az egykori osztrák-magyar monarchia egész területén a sportnak minden ágában a legszigorúbban ragaszkodtak az Angliából hozott példákhoz és angol mintára a közönség nevelésére is nagy gondot fordítottak.

Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában a közvetlen angol szomszédság magyarázza a brit hatások nagy erejét, azt pedig még könnyebb megmagyarázni, hogy Amerika, Ausztrália, India miért igazodott a legszigorúbban az angol példákhoz: mindezekben a helyeken odavándorolt, hivatásukkal odakötött angolok művelték, vagy irányították a versenysportokat.

A nacionalizmus szolgálatában

A világháború gyökeresen megváltoztatta a helyzetet. Az angol sportszellem nagy vonalaiban — a sportember viselkedése, az ellenfelek, a vendégek megbecsülése és tiszteletben tartása, a közönség fegyelmezettsége — megmaradt és azokra az új területekre is elhatolt, amelyeket a sport meghódított, a sporttevékenység uralkodó gondolata azonban mindenütt a nemzetek hatalmi helyzetéhez, társadalmi struktúrájának változásaihoz, gazdasági berendezkedésének formáihoz, katonai szellemének alakulásához igazodott.

A békeszerződések egész sereg új államot teremtettek. Országokat összetörtek, másokat állítottak a helyükbe. A kis országoknak igen kevés eszközük maradt államerejük, faji kiválóságaik csillogtatására bizonyítására. Hadseregekkel, hajórajokkal, légitollal nem indulhatnak hódító hadjáratokra, gazdasági

tevékenységük szűk területre korlátozódott, szellemi kultúrájuk érvényesülési lehetőségeit ezerféle szerződés akadályozza. Kézenfekvő volt a testi kultúra felkarolása, egyrészt azért, hogy ennek segítségével a belső népi erőket növeljék, másrészt, hogy a nemzetközi sportintézkedésben elért kimagasló eredmények segítségével magukra irányítsák a sport iránt érdeklődő kultúrvilág figyelmét. A sport a kis nemzetek legerősebb propaganda eszköze lett.

Finnország pár millió lakosával, különösebb nemzeti aspirációk nélkül, állandó, jelentősebb mértékben sohasem változó külkereskedelmi összeköttetéseivel, tehát abszolút nyugodt helyzetével sohasem tudta volna magára irányítani a világ figyelmét, ha nemzeti hőseinek sorozatába be nem iktathatja a modern testi kultúra hőseit: *Paavo Nurmit*. Ez a fiatalember, minden idők legnagyobb sporthőse, a finn nemzeti jelvényrel dresszén megjelent a világversenyeken, hosszú esztendőkn keresztül legyőzhetetlen bajnoka volt a futásnak. A természeti adottságok segítségével nagyszerű sportoló gárda fejlődött ki körülötte, Finnország a versenyeken egyenrangú ellenfele lett a leghatalmasabb birodalmaknak. Paavo Nurminak még életében szobrot emeltek.

Magyarország

Magyarország kettős vonatkozásban állította a nemzeti célok szolgálatába a sportot. A nép belső megerősödését szolgálta az iskolai sportoktatás nagyarányú fejlesztése és az iskolából kikerült ifjúság, a leventék sportszerű nevelése. A másik nagy cél a nemzetközi propaganda volt. A békeszerződés esztendőkre hermetikusan elzárta az országot attól a korlátlan nemzetközi érintkezéstől, amelyre minden kis nemzetnek feltétlenül szüksége van, hogy a maga létét, munkájának értékeit mutathassa, bizonyíthassa. A sportolók

törték át először a kínai falakat. Az ortodox angol nevelésnek köszönhetjük, hogy sportembereink megjelenése a világversenyeken minden kritikát elbirt, a fajta kiválóságát pedig igen sok versenyágban vitathatatlanul sikerült bizonyítanunk, s eredményeinken keresztül Magyarországra, a magyar népre tereltük a figyelmet. Kardvívásban, úszásban, vízipólójátékban, birkózásban, Ökölvívásban, labdarúgásban, céllövésben, asztali teniszjátékban világraszóló eredményeket értek el a magyar sportemberek, de a versenysportok egyéb ágaiban is sikerült olyan kiválóságokat termelnünk, akiknek a szereplése mellett nem mehetett el a világ anélkül, hogy fel ne figyelt volna nemcsak a sportolóra, hanem a versenyző nemzetiségére is.

Ausztria, amelynek nemzetközi helyzete sokkal kedvezőbb volt, mint Magyarországé, a világháború utáni életében rendkívül nagyra tudta értékelni labdarúgóinak sikereit, azt a propagandaértéket, amit a »Wundermannschaft« nagy nemzetközi győzelmei az osztrák nép számára jelentettek.

Az utódállamokban

Csehszlovákia a világháború után a napos oldalra került, a győztes nemzetek közé, mégis felhasználta a rendelkezésére álló ezer kitűnő propaganda eszköz mellett ezeregyediknek futballsportja fejlettségét, néhány kiváló atlétája, birkózója, teniszjátékosa, jégshoki-sportja, asztali teniszezői sikereit s Csehszlovákia népszerűsítését szolgálták azok a katonatisztek is, akiket magyar lovakra ültettek és elküldtek a világversenyekekre, ahol szép sikereket értek el.

A kisantant másik két állama, Jugoszlávia él Románia a csehszlovák és a magyar példán felbuzdulva indította el sportéletét azon az úton, amelyen minden sporteredmény propaganda értéket jelent a nemzet szempontjából. Románia sportéletének legnagyobb

részében kénytelen volt erdélyi magyarokra támaszkodni, aminek természetes következménye lett, hogy a román sportban nem sikerült százszázalékos teljeséig kidomborítani a nemzeti jelleget. Jugoszláviában egészen más vonalon indult el a munka. A szerb népben rejlő erőknél a sport területére való terelése már eddig is igen sok sikert eredményezett és még nagyobb eredményeket ígér. Ezek a sikerek teljesen nemzeti jellegűek, a jugoszláv életben használt politikai eszközök hatása a sportban is megnyilvánult olyan értelemben, hogy a feltűnőbb eredmények elérésére alkalmas magyar és más kisebbségi versenyzőket teljesen elszüllyesztették a szerb és horvát tömegekben.

Balkáni egység

Kemál Atatürk Törökországában szintén gyorsan felismerték a sport propaganda erejét, s ha a török sportolók eddig nem is tudtak elérni világraszóló eredményeket, kétségtelenül azon az úton vannak, amelyen a sikerek nem maradhatnak el. Törökország sportéletének fejlesztésében igen tekintélyes, sőt talán a legtekintélyesebb munkát végzik azok a magyar oktatók, akiket jórészt maga a török állam hívott meg Ankarába, Istanbulba, s ott rájuk bízta a futballisták, birkózók, atléták nevelését.

A Balkán sportéletében bizonyos egységet teremtettek a politikai szerződések és a földrajzi viszonyok. Esztendőről-esztendőre megismétlik a balkáni játékokat, a résztvevő államok egymásközötti vetélkedése mellett plcsönösen propagandahatásokat fejt ki, de a sok verseny és az idegen oktatók alkalmazása már odáig juttatta a sportbelileg elmaradottabb országok testedzését is, hogy a balkáni játékok egy-egy eredménye már európai feltűnést kelt, ezeknek az eredményeknek tehát már egész Európára szóló propagandaértékük van.

DéiAmerikai futballnagyhatalmak

A kis államok nemzeti propagandája jegyében fejlődött ki területükhöz mértén gyéren lakott dél-amerikai országok sportélete is. Itt elsősorban Uruguayra és Argentínára kell rámutatnunk, arra a két országra, amely legelőször ismerte fel a sportsikerek nemzetközi jelentőségét és a labdarúgás állami támogatásával elérte, hogy mind a két országot a nagyhatalmak közé kell számítani a futballvilágban. Különösen Uruguay ért el világraszóló sikereket: kétszer nyert olimpiai futballtornát és győzött az első futballvilágbajnokságon, amelyet — igaz, hogy az európai »nagyhatalmak« távollétében — Montevideóban rendeztek. Az előbb említett két ország példája ösztönzőleg hatott Braziliára és Csilére is.

A modern Európa és más világrészek nagy államai-ban szintén különös jelentőséget kapott a sport, ezeknek az államoknak nagy részében, az angol sportszellem alapeszméinek tiszteletben tartása mellett, főként a tömegek katonai nevelése, a nemzeti erők fokozására irányuló törekvés a vezető elv. A nagyhatalmaknál bizonyos fokig háttérbe szorul a propaganda szempont. A világ nagy birodalmi repülőrajokkal, hajóhadakkal, tankezdredekkel, milliós hadseregekkel követelnek helyet a maguk számára a világ előtt, nincs szükségük arra, hogy valami nagy nemzetközi versenyen elért futógyőzelemmel, vagy egy kardvívó sikerrel, egy nagy futballtorna megnyerésével emlékeztessék a világ népeit nemzetük létre.

A fasiszta nevelés

Itt elsősorban Olaszországról kell megemlékeznünk, ahol *Mussolini* annak a kis fasiszta csoportnak a természetes kiegészítését, amely a Marcia su Romát megcsinálta, uralmának első napjától kezdve a legapróbb

gyermekek között kereste. Mussolini ismerte népét, tudta, hogy az évszázados hibák kiküszöbölésének első lépése nem lehet más, mint a tömegek fegyelmzése. Talán sohasem ért volna el olyan eredményeket, amilyeneket elért, ha megelégedett volna azzal, hogy a vilmosi idők német példája után indulva masirozni tanítja az olaszok százezreit. Mussolini fegyelmet követelt az első fasiszta csoportoktól, az ifjúságot pedig úgy nyerte meg a fegyelmzés számára, hogy sportszerű játékká tette gyakorlataikat, nagy nemzeti versenyek segítségével megismertette az ifjúságot a győzelmek ízével, óriási arányú belső versengést fejlesztett ki a fiatal fasiszták világában. Később megadta a lehetőséget nemzetközi győzelmek elérésére is s ennek a céltudatos munkának a következménye nemcsak abban jelentkezett, hogy Olaszország a futball-sportban, atlétikában, a különben azelőtt is népszerű vívásban, teniszjátékban és más sportágakban kiváló eredményeket tudott elérni a nemzetközi küzdelemben, s bajnokai idegen küzdőterületeken népszerűsítették a fasiszta Olaszországot, hanem abban is, hogy a sportszerű nevelés segítségével egész generációt tett testileg erőssé, lelkileg küzdőképessé, a felelősségtudó és kötelességteljesítő állampolgári életre, fárasztó katonai szolgálatra alkalmassá. Nem látunk a jövőbe, de ha Olaszország nem áll meg a fejlődés útján, későbbi idők történetírója kénytelen lesz megállapítani, hogy a földközi-tengeri fasiszta birodalom alapjainak megteremtésében jelentősége volt minden nagy sportversenynek és jelentősége volt annak is, hogy apró balillákat versenyekre vezényeltek s ott megtanították őket erejük teljes latbavetésével küzdeni az elsőségért.

Olaszország nagy anyagi áldozatokat hozott, hogy megteremtse az alapfeltételeit az egész országot behálózó sportéletnek. Sokmillió líra költséggel stadionokat építettek Itália nagy városaiban, az állam szívesen

áldozott bármely sportág fejlesztése érdekében, ha az állami segítségért jelentkező sportfajtában fantáziát látott az általános nemzetnevelés előmozdítására.

Weimari Németország

Németország sportélete a világháborút közvetlen követő esztendőkből jelentéktelen szerepet játszott Európában. A németek aránylag későn vették észre a lehetőségeket, amelyeket a sport jelent a tömegeknek a tespedésből való kiemelése terén. A weimari Németország korának utolsó éveiben azonban már érezhető volt bizonyos törekvés az *egész* birodalmat átfogó egységes irányításra és minden sportágban megjelentek a vezetők, akik kézbe vették a tömegnevelést, a fiatalság százezres tömegeinek megmozdításával jelezték a világ számára, hogy Németország az irányított sportolásban sokkal többet keres, mint néhány világbajnokot vagy világrekordert. Természetes, hogy a tömegnevelésnek jelentkeztek az eredményei oly értelemben is, hogy a sokezernyi sportoló versengéséből világhírességek fejlődtek. Érdekes statisztikákból derül ki, hogy a weimari korszak utolsó éveiben a világ leghatalmasabb sportszövetségei épültek fel német földön. Százezer atlétából termelték ki *Peltzert, Körniget, Jonathot, Hirschfeldet, Wegnert*, félmillió aktív futballistából válogathatták ki Németország csapatát — a nagy tömeget kissé nehéz volt kezelni, ez a technikai nehézség magyarázza, hogy a német labdarúgás hosszú ideig nem tudott vezetőszerepet kivívni a maga számára, — százezer teniszesezből nevelődött *Prenn, Cramm, százezer* úszóból *Rademacher, Küppers* és a magdeburgi vízipólócsapat, s így tovább mehetnénk valamennyi sportágon.

Hitler

A hitleri Harmadik Birodalom számára már csak annyi tennivaló maradt, hogy stadionokat építhetett ott ahol egy évvel előbb még nem volt pénz stadionra, ha valamelyik sportágnak ötvenezer márkára volt szüksége az erőteljesebb fejlődéshez, ezt az összeget folyósíthatta a kormány, mikor világbajnokságra kellett készülni, az előkészületeket »kerüljön, amennyibe kerül« jelszóval központosíthatták, a berlini olimpiász előtt egy esztendővel minden sportágban olyan nagyarányú kurzusokat rendezhettek, amilyenekre a weimari Németországnak nem lett volna pénze és bizonyosfokú katonás dríllt követeltek meg a sportolók százezreitől, amit az előbbi köztársasági kormányzat még nem tartott szükségesnek. Természetes, hogy azokat a faji megkülönböztetéseket, amelyeket a német élet minden vonatkozásában érvényesítettek, kiterjesztették a sportvilágra is, amivel lerombolták az angol vezérelvet, amely nem tűr semmiféle megkülönböztetést sportember és sportember között. A Harmadik Birodalom nem kímélte az áldozatokat a sportéletért és a hivatalos támogatás ellenében megkövetelte, hogy a sportvilág szervezeteivel, tömegeivel feltétel nélkül csatlakozzék az új rendszer támaszainak táborához és ennek a követelménynek meg is feleltek a német sportolók.

Orosz tömegek

Oroszországba a háború előtt igen kevés jutott el az angol sportszellemből. A bolsevista forradalom kitörését követő első esztendők belső zavarái és a harmadik internacionálé birodalmában uralkodó háborús légkör, később pedig a gazdasági átszervezés lázas korszaka nem volt alkalmas arra, hogy orosz tődon az általános európai felfogásnak megfelelő sport-

élet alakuljon ki, a harmincas években azonban már a szovjet vezetők is felfedezték a sportolás tömegnevelő hatását és igaz, hogy különleges feltételek mellett, olyan rendszerek életbeléptetésével, amelyek lehetlenné tették Oroszországnak a nemzetközi sportérintkezésbe való teljes bekapcsolódását, állami támogatással megindították a nagy tömegek sportszerű foglalkoztatását. Ebben a foglalkoztatásban is több a katonás elem, mint az angol értelemben vett sport, mégse mehetünk el szó nélkül az oroszországi testedzési tevékenység mellett, amikor a sportszellem világhelyzetéről akarunk képet adni.

Franciák és amerikaiak

Franciaország és az Amerikai Egyesült Államok sportélete mutatja a legkisebb elhajlást az angol sportfelfogástól. A francia nép a világháború befejezése után teljesen átérezte a politikai vezetők által diktált biztonsági elmélet halálos fontosságát, számlálatlanul adott pénzt és katonát az ország szolgálatára, ezt a buzgóságot szükségtelen volt egyéb eszközök alkalmazásával fokozni s így nem volt szükség többek között arra sem, hogy Franciaország a sporton keresztül neveljen magának katonákat. Franciaország számára fölösleges lett volna az is, ha a sportolókat be akarták volna állítani a nemzeti propaganda szolgálatába. A francia propagandáról bőségesen gondoskodott az arany, a francia szellem, amelynek értékeit a világ minden népe elismerte és elismeri, az Európában felépített hatalmas szövetségi rendszer és nem utolsósorban a fegyverek ereje.

Amerikában a sport megmaradt bravúrnak és játéknak. Az amerikai tömegek a sportemberben sohasem láttak nemzeti hőst és ha egy világhírű atléta elzüllött, azt sem tekintették nemzeti szerencsétlenségnek. A vérbeli angol sportszellem jelenlétének bizonyítéka

hogy Amerikában soha egyetlen milliomos se nyúlt a csekk-könyvéhez azért, hogy megmentsen a nyomorúságtól olyan sportembereket, akik a normális, polgári, Üzleti életben nem tudták megállni a helyüket.

A távol Kelet feltörő nagyhatalma, Japán, amellet, hogy sportolóinak életmódjában, viselkedésében, nyilvános szereplésében kérlelhetetlenül érvényesítette a legszigorúbb angol sportfelfogást, nem a katonai nevelés, nem is százszázalékos teljességben a nemzeti propaganda szolgálatában fejlesztette naggyá sportéletét, hanem inkább a nemzeti büszkeség nagyköveteként küldi idegenbe azokat a versenyzőket, akiket a régi sportnemzetek eszközeinek alkalmazásával a maga fajtájából kitermelt. A japán sportember különleges típus a világ sportéletében. Mértéktartó, udvarias, győzőnek és legyőzöttnek egyaránt a legtökéletesebb angol sporttörvények szerint fegyelmezett, nagy eredményeivel nem az egyén kiválóságára hívja fel a figyelmet, hanem egy nagy keleti nemzet most kibontakozó félelmetes belső erőinek mintapéldányaként jelentkezik. Japán másfél évtized alatt nagyobb utat járt be a sportfejlesztés területén, mint bármily más nemzet félév század alatt. Elegendő, ha úszósportjának fejlődési tempójára utalunk: a párizsi olimpiászon néhány gyámoltalan, félénk fiatalember jelent meg Japán képviselőtében, Amsterdamban még mindig meghúzódtak a háttérben a keleti versenyzők, Los Angelesben pedig egyetlen verseny kivételével megnyerték az úszó-olimpiász minden számát.

Sportszellem gyermekcipőben

Nem volna teljes az angol sportszellem világhódításáról és átalakulásáról adott kép, ha nem emlékeznénk meg azokról az országokról is, amelyekben a tömegnevelés még gyermekcipőben jár s ahol a nemzeti vérmérséklet sehogyse tud összhangba kerülni a

sport angol törvényeivel. Szólnunk kell Spanyolországról, ahol a futballsport a bikaviadaloktól hódította el a közönséget s ahol a legtöbb nagyvárosban még ma is emeletmagas drótkerítéssel védik a sportolókat a közönség indulatkitöréseitől, Mexikóról, ahol eldöntetlen sportcsatákat igen gyakran olyan nézőtéri ütközetekkel fejeznek be, amelyek kisebbfajta forradalomnak beillenek és meg kell említenünk délamerikai sajtóosságokat is. Argentínában, Uruguayban, Braziliában a közönség nevelésében nem tudtak olyan eredményeket elérni, mint a sportolók oktatásában. Az egyik délamerikai fővárosban történt, hogy *Langenust*, a világhírű belga futballbíró megmotozták az öltözőben, mielőtt kiment volna a pályára, ahol Uruguay és Argentína mérkőzését kellett vezetnie. Revolvert kerestek nála.

— Attól féltek, hogy visszalövök, ha lőnek...
— mesélte hazatérése után Brüsszelben Langenus. A mérkőzés végén maga is csodálkozott, hogy ép bőrrel menekült abból a pokolból, amit huszonkét futballista mérkőzése teremtett a stadionban.

